

Jan Darpö

Emeritus professor of Environmental Law
Faculty of Law/Uppsala Universitet
PO Box 512, SE-751 20 UPPSALA, Sweden
Tel. +46 739 137824

E-mail: jan.darpo@jur.uu.se

On the web: www.jandarpo.se

2021-06-21

Vem kan man lita på?

Om den kontroversiella vindkraftsstatistiken

I denna artikel kommenterar JP Infonets expert Jan Darpö – professor emeritus vid Uppsala universitet – kontroversen kring den vindkraftsstatistik som har publicerats av forskningsprojektet PROSPEC. Till att börja med analyserar han varför de olika beräkningarna kan ge så radikalt olika siffror, därefter bemöter han den kritik som Svensk Vindenergi riktat mot de slutsatser som drogs i den preliminär rapport från forskningsprojektet och som redogjordes för i artikeln *Hur många fick lov* här på JP Miljönet 2020-05-13.

Inledning

Forskningsprogrammet PROSPEC är ett av Naturvårdsverket finansierat samarbete mellan Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet och ArtDatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala.¹ Vi har studerat hur skyddet av djur- och växtarter hanteras inom ramen för två helt olika beslutsprocesser i Sverige; dels artskyddet i tillståndprocesser under miljöbalken (1998:808, MB) för vindkraftverk, dels artskyddet i skogsbruket under skogsvårdslagen (1979:429, SVL) och MB. Vindkraftsstudien omfattade samtliga tillståndsbeslut som meddelades av landets tolv miljöprövningsdelegationer (MPD) under perioden 2014-2018. Vår undersökning gavs ut som en preliminär rapport – *Hur många fick lov? Och varför fick de andra nobben? - statistik och betraktelser över tillstånd till vindkraft på land och till havs* – i april 2020 och lades samtidigt ut på PROSPECs hemsida.² En kortversion av rapporten publicerades också här på JP Miljönet 2020-05-13. Som framgår av titeln innehöll rapporten en del statistiska beräkningar av antalet givna tillstånd, avslag och avslagsgrunder. Samtidigt angav vi att det fanns andra undersökningar som hade gett helt andra siffror om tillstånd och avslag för vindkraften.³ Efter vår publicering har det kommit olika statistiska beräkningar från Energimyndigheten och artiklar, bl.a. här i JP Miljönet.⁴

Statistiken kring vindkraftens utbyggnad i Sverige är kontroversiell. Inför publiceringen av vår slutrapport i forskningsprojektet skickade branschorganisationen Svensk Vindenergi ett brev till generaldirektörerna för Energimyndigheten och Naturvårdsverket med kritik av den

¹ <https://jur.uu.se/forskning/forskningsamnen/miljoratt/prospec/>

² *Hur många fick lov? Och varför fick de andra nobben? - statistik och betraktelser över tillstånd till vindkraft på land och till havs*. Rapport inom forskningsprogrammet PROSPEC. Faculty of Law/Uppsala Universitet, Working Paper Series 2020:1 (2020-04-27).

³ Advokatbyrån Fröberg & Lundholm gjorde 2018 en sammanställning av mark- och miljödomstolarnas prövningar av tillståndsbeslut under åren 2014-18 som ofta hänvisas till i debatten om vindkraftens utbyggnad i Sverige; <https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2018/06/Sammanst%C3%A4llning-vindkraft-rev-180601.pdf>

⁴ Advokaten Ingela Sundelin vid Fröberg & Lundholms Advokatbyrå: *Blåser det motvind eller medvind för vindkraften?* JP Miljönet 2020-07-03.

statistik som vi publicerat ett år tidigare.⁵ Kritiken upprepades därefter i ett pressmeddelande från organisationen någon vecka senare.⁶ Här framhåller man att det är viktigt att pågående utredningar i frågor som rör vindkraftens framtid utgår från korrekta uppgifter, varför man låtit konsultföretaget Westander Klimat och Energi granska vår statistik. Utfallet av deras genomgång visar helt andra siffror än våra, och kritiken av vår rapport gick ut på:

- 1) Att vår slutsats att en klimatregel i 2-4 kapitlet miljöbalken skulle få begränsad betydelse vid prövningen av vindkraftverk (se avsnitt 5.3.3) motsägs av statistiken då många beslut ändras vid överprövning i domstol.
- 2) Vi har inte redovisat den nationella statistiken över tid, vilket visar att antalet tillståndsgivna verk har minskat drastiskt.
- 3) Vi redovisar betydligt fler godkända och väsentligt färre avslagna vindkraftverk än den kompletta statistiken. Det beror i sin tur på att vi inte inkluderar havsbaserade vindparker i den totala statistiken, inbegriper den stora vindparken Markbygden, inte inkluderar avvisade eller återkallade ansökningar, exkluderar vindkraftverk som sökanden tagit bort från ansökan för att underlätta ett positivt beslut samt missade ett antal ansökningar under perioden 2014-18.

Vi är glada för den uppmärksamhet som vår forskning har fått och kritiken från Svensk Vindenergi ger oss ett välkommet tillfälle att klargöra hur vi har lagt upp vår undersökning och statistik samt skälen för detta. Som nämns finns en rad olika undersökningar som utförts genom åren och som visar på olika resultat. Vilken av dessa som ger den mest rättvisande bilden överlåter vi till läsaren att bedöma.

Olikheter i beräkningarna

Låt oss börja med själva statistiken. I korthet beror de olika utfallen i våra undersökningar på att vi räknar på olika saker. Svensk Vindenergis och Westanders kritik gäller följande punkter:

- Vi inkluderar inte de havsbaserade vindparkerna i statistiken

Vi redogör för ärendena och utfallet för vindkraft på land och till havs var för sig i olika avsnitt. När det gäller landbaserade vindparker rör det sig om 211 ärenden om sammanlagt 4 535 vindkraftverk, till havs om fem ärenden och 270 vindkraftverk. Vi menar att det leder fel att blanda statistiken för dessa två kategorier, då lagstiftningen, prövningen och hindren skiljer sig åt, liksom ekonomin och förutsättningarna för nätanslutning. I Östersjön har t.ex. Försvarmaktens inställning avgörande betydelse, vilket oftast inte är fallet på land. Om man vill diskutera förutsättningarna för vindkraftens utveckling och möjligheten att få tillstånd menar vi alltså att en separat redovisning för land och till havs ger en rättvisande bild.

- Vi inkluderar vindparken Markbygden, fast den borde bortses ifrån i en statistisk redogörelse.

⁵ E-post från Tomas Hallberg (Svensk Vindenergi) till Björn Risinger (Naturvårdsverket) 2021-04-22, ämne: *Darpös statistik är missvisande – 59% av vindkraftverken får avslag.*

⁶ Svensk vindenergi: *Stor investeringsvilja i vindkraft – men 59 procent av verkan avslås*; <https://svenskvindenergi.org/pressmeddelanden/stor-investeringsvilja-i-vindkraft-men-59-procent-av-verken-avslas>

Här hänvisar Westander till att Energimyndigheten angett att Markbygden inte ska räknas med i utredningen om det kommunala vetot eftersom vindparken tillåtighetsförklarats av regeringen enligt 17 kap. MB. Det är en giltig synpunkt om man vill studera frågan om vetot separat, då den bestämmelsen inte gäller när regeringen förklarat att verksamheten är tillåtlig (16 kap. 4 § 2 st. MB). Till det kommer att regeringens prövning av Markbygden skedde på initiativ av de kommuner som ville ha exploateringen. Mot den bakgrunden exemplifierade vi hur statistiken skulle se ut om de två tillståndsbesluten om Markbygden avräknades. Om man däremot vill ha en rättvisande bild av övriga hinder – inte minst artskyddet – bör Markbygden räknas med, då det tydligt framgår av Mark- och miljööverdomstolens avgörande 2018 att tillståndsprövningen kunde resultera i att antalet vindkraftverk reducerades och att nya villkor fastställdes.⁷ Den uttryckliga hänvisningen till Högsta domstolens avgörande i det s.k. Bunge-målet (NJA 2013 sid. 623) visar också att domstolen menade att den slutliga bedömningen av de EU-rättsliga intressena skedde vid tillståndsprövningarna.

- Vi inkluderar inte avvisade ansökningar eller ansökningar som avslagits pga. att den s.k. boxmodellen inte godtagits

Som vi utvecklar i rapporten har ett antal ansökningar blivit avvisade för att utredningen var undermålig. Det är ovanligt, men medför egentligen bara att projektören kan komma igen med en förbättrad ansökan. Detsamma gäller när en tillståndsansökan fått avslag för att den s.k. boxmodellen inte godtagits. Genom att ändå räkna in dessa ansökningar uppnår Westander nästan 500 ytterligare ”avslag”, vilket givetvis påverkar statistiken. Bland annat räknar man in de 108 vindkraftverk som omfattades av ansökan om Natura 2000-tillstånd till vindparken vid Stora Middelgrund och Röde bank. I det målet avvisades ansökan av både länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen då vindparken skulle byggas i ett Natura 2000-område och utredningen ansågs alltför svag. Mark- och miljödomstolen pekade bl.a. på att MKBn hade allvarliga brister genom att inte belysa att området var skyddat, hur de särskilda naturtyperna i området skulle säkerställas eller den kumulativa påverkan som kunde uppstå genom fartygstrafiken.⁸ Vi förstår inte vad man vill visa genom att inkludera ett sådant ärende då avvisningsbeslutet ju visar att tillståndssystemet faktiskt fungerar, nämligen genom att undermåliga ansökningar underkänns. Till det kommer att Vattenfall nu har en ny ansökan på gång om en vindpark i området.⁹ Samma sak har hänt i åtminstone tre av de ärenden då ansökan har underkänts pga. att påverkan på de motstående intressena inte kunde bedömas av domstolarna genom att den s.k. boxmodellen har använts. Här har sökanden gjort förnyade försök genom att ange placeringarna tydligare i sina ansökningar, vilket så här långt har varit framgångsrikt.¹⁰

- Vi exkluderar verk som sökanden tagit bort från ansökan för att underlätta ett positivt besked av tillståndsmyndigheten

Här kunde vi ha varit tydligare i vår preliminära rapport. Vi har räknat på det antal som sökanden slutligt yrkat i ansökan. Det är alltså det antalet som är prövat i sak i tillståndsprocessen. Att ett antal vindkraftverk exkluderas i samrådet eller t.o.m. när ansökan är gjord kan ha

⁷ MÖD 2018-06-19; M 6331-17.

⁸ MMD/Vänersborg 2018-03-09; M 1195-17.

⁹ Vattenfall: Vindkraftsprojekt Stora Middelgrund; <https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vindprojekt/stora-middelgrund>

¹⁰ Se 2015 MPD/Dalarna Tillstånd till vindkraftverk Kolvallen, Ljusdal och de pågående ärendena om Vindkraftspark Broboberget (2016 MPD/Dalarna) och Vindkraftspark Lannaberget (2016 MPD/Dalarna). Redogörelser för dessa finns publicerade på PROSPECs hemsida i en lista över samtliga tillståndsärenden under perioden 2014-18.

en mängd olika skäl, vilka inte är möjliga att verifiera. Det går heller inte att göra någon beräkning av avslagsgrunderna utifrån uppgifterna i ansökan om dessa reducerade antal. Vi har därför utgått från det antal vindkraftverk som sökanden trodde sig ha goda skäl för att få tillstånd till.

- Vi inkluderar inte återkallade ansökningar trots att återkallande i normalfallet beror på att exploatören vill undvika ett avslagsbeslut

Till att börja bör det göras klart att vår metod har varit att begära ut samtliga tillståndsbeslut om vindkraft från tidsperioden 2014-18. Efter att ha upprättat en lista med redogörelser för samtliga dessa ärenden har vi bitt de ansvariga handläggarna hos miljöprövningsdelegationerna att kontrollera att allt finns med. I de flesta fall har denna efterkontroll skett vid upprepade tillfällen. Om vi alltså har missat något ärende beror det på att vi inte har fått någon information om detta.

I några fall har miljöprövningsdelegationen skickat med uppgifter om återkallade ansökningar, men dessa har vi inte tagit med i statistiken. Orsaken till det framgår tydligt vid en genomgång av de ärenden som Westanders menar borde vara med i beräkningen. När vi efterfrågade diarienummer till de ansökningar som återkallats av andra skäl än att kommunen signalerat motstånd fick vi information om 13 ärenden. Vi kontrollerade dessa med miljöprövningsdelegationerna, men för några gick det inte att få fram orsaken till återkallelsen. I andra kunde vi förstå av avskrivningsbeslutet eller ansökan om återkallelse att skälen var av vitt skilda slag. I något fall ville sökanden få till en höjning av vindkraftverken genom en ändring av villkoren i tillståndet – vilket inte är möjligt då en sådan höjning kräver ändringstillstånd – i några angavs att naturvärdena i området begränsade det antal vindkraftverk som det gick att få tillstånd till eller att man ansåg att länsstyrelsen ställde för höga krav. I ytterligare andra uppgavs att kostnaden för elanslutning var för hög, att elmarknaden hade försämrats, att kommunen inte var positiv eller inte hade lämnat besked, att ekonomin i projektet var för riskabel, att förhandlingarna med markägarna gick trögt och att det därför inte var värt att gå vidare eller att Försvarmakten var emot projektet. Det är i och för intressanta uppgifter, men vi menar att den är omöjlig att använda i en statistik som bygger på objektiv information.

- Vi har missat 17 ansökningar som uppfyller våra kriterier, dvs. som rör tillstånd till landbaserad vindkraft och som togs under tidsperioden 2014-18 och som vunnit laga kraft

Det är riktigt att vi inte har fått någon information om de ansökningar som Westander anger i denna del, vilket alltså beror på att miljöprövningsdelegationerna har missat att lämna ut dessa. Vi är tacksamma för kompletteringen i den här delen. Samtidigt kan jag konstatera att siffrorna påverkas obetydligt när vi räknade in de 15 ärenden som blev kvar efter dubbelkontroll.¹¹ De är nu medtagna i statistiken, tillsammans med de fem tillståndsärenden som avslutats efter publikationen av preliminärreporten, vilket resulterat i att andelen avslag gått från 25 procent till 28 procent. Här vill jag emellertid upprepa det som sägs i preliminärreporten, nämligen att det är svårt att beräkna andelen avslag som beror på frånvaron av ett positivt gensvar från kommunen eller Försvarmakten. Det finns skäl att tro att många försiktiga projektörer inte går vidare om de uppfattar att det finns ”absoluta” hinder av det slaget. Även om något liknande kan sägas om artskyddet och rennaringen så är det rimligt att tro att dessa motintressen uppfattas som mera ”förhandlingsbara”. Då vårt fokus ligger på artskyddet är det

¹¹ Ett ärende var redan med i statistiken, ett var pågående och ett låg utanför vår beräkning eftersom det avsåg en avvisad ansökan (2018 Lst/Halland Stora Middelgrund och Röde bank)-

mest relevant att ta fasta på en beräkning där det kommunala vetot och försvaret räknas bort. Den finns också redovisad i statistikavsnittet och visar som följer, varvid läsaren återigen görs uppmärksam på de avgränsningar som gjorts. *Siffrorna avser tillstånd och ändringstillstånd till landbaserad vindkraft, där det första beslutet togs under tidsperioden 2014-18 och där beslutet är slutgiltigt, dvs. har vunnit laga kraft.* Av beräkningen framgår att det under perioden ansöktes om tillstånd till 3 516 vindkraftverk, varav 531 fick avslag, dvs. tillstånd meddelades för 2 985 vindkraftverk (85 procent). Andelen avslag var alltså 15 procent, varav artskyddet stod för 10,9 procent (384 vindkraftverk), rennäringen 3,4 procent (120 vindkraftverk), landskapskyddet 0,7 procent (24 vindkraftverk) och hänsyn till närboende 0,1 procent (3 vindkraftverk). Den här bilden menar vi är den mest rättvisande för vår studie, varför den får bli vårt avslutande bidrag till debatten om statistiken över tillstånd till vindkraft.

Kritiken i sak

När det sedan gäller kritiken i sak menar jag att vi kan kritiseras för det vi har gjort, men knappast för det vi *inte* gjort. Avgränsningarna i vår undersökning och de beräkningar som görs är tydligt redovisade. Vi har studerat en stor mängd beslut som gäller tillstånd till vindkraftverk på land och till havs. Statistiken är inriktad på att redovisa utfallet för landbaserad vindkraft över en längre tidsperiod, nämligen för sådana ärenden där det första beslutet togs 2014-18 och som idag vunnit laga kraft. När det gäller ärendena om havsbaserad vindkraft redovisades de fyra ansökningarna som prövats i sak separat. Det är riktigt att vi i våra sammanräkningar inte redogjorde för utvecklingen över tid, då vårt fokus har varit att få en helhetsbild över en femårsperiod på antalet givna respektive avslagna vindkraftverk och skälen för avslag. Emellertid framgår all information om utvecklingen över tid tydligt i tabellerna för de olika miljöprövningsdelegationerna. Med vårt sätt att redovisa informationen är det möjligt att enkelt och snabbt dra andra slutsatser än dem som vi fokuserat på, t.ex. om tendensen över åren, regionala skillnader eller utbyggnaden i olika elområden. Westander anför ett uttalande av Energimyndigheten om nedgången av ansökningar under senare år där det sägs att *”(e)n förklaring till det är troligen att vindkraftsbranschen upplever att det idag är mycket svårt att hitta nya vindkraftsprojekt i bra lägen där det bedöms troligt att tillstånd kommer att beviljas”*.¹² Denna slutsats är dragen utifrån intervjuer som myndigheten gjort med projektörer.¹³ Andra förklaringar som har uppgetts är den kommunala osäkerheten och att det är svårt att förutse avvägningarna som görs i tillståndsprocessen. Det här är subjektiva uppgifter och vi kan utifrån vårt undersökningsmaterial inte uttala oss om dess tillförlitlighet eller över huvud taget om orsakerna till utvecklingen över tid. Till skillnad från Westander offentliggör vi emellertid allt material som vi bygger våra slutsatser på, något som vi betraktar som en grundläggande krav i forskning och utredningsverksamhet.

När det sedan gäller vår slutsats att en klimatregel i 2-4 kap. MB får begränsad betydelse för prövningen av vindkraft får vi nog konstatera att Westanders inte har förstått vad vi skriver. Deras kritik går nämligen ut på att besluten om tillstånd ofta ändras vid överprövning, varför vårt påstående om att det kommunala vetot, försvaret, artskyddet och rennäringen utgör ”absoluta” hinder är felaktigt. Vi har givetvis inte påstått att dessa motintressen är absoluta i bemärkelsen att de inte är föremål för olika bedömningar, men däremot att de ligger utanför den intresseavvägning som sker inom ramen för reglerna i 2-4 kap. MB. Det är bakgrunden till att vi skriver följande i rapporten:

¹² Westander klimat och Energi: Statistisk granskning av Jan Darpös rapport, den 21 april 2021.

¹³ Nulägesbeskrivning – Vindkraftens förutsättningar. Underlag till Nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Energimyndigheten/Naturvårdsverket 2021-01-27; http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/nulagesbeskrivning_-vindkraftens-forutsattningar.pdf

Det är tydligt att systemet med avvägningar mellan olika riksintressen enligt 3 och 4 kap. MB spelar en begränsad roll vid prövningen av tillstånd till vindkraft. Något liknande kan sägas om klimatfrågan. Det här beror på hur lagstiftningen och EU-rätten är konstruerad i förhållande till en verksamhet som är spridd över landet med separata lokaliseringsprövningar. När riksintresset för energiproduktion och klimatnytta möter andra riksintressen (friluftsliv, kulturmiljö, naturvård, m.m.) så trumfar det regelmässigt med stöd av avvägningsregeln i 3 kap. 10 § MB. När det emellertid möter "absoluta" hänsyn i form av det kommunala vetot och totalförsvarets stoppområden, liksom det EU-rättsliga artskyddet eller det folkrättsliga skyddet av samerna och renskötseln blir saken en helt annan. I denna situation – som nästan alltid uppträder vid tillståndsprövningen av vindparker – blir det istället fråga om det går att förena lokaliseringen med dessa hinder. När ärendet resulterar i ett avslag på ansökan är det följaktligen för att mark- och miljödomstolen har bedömt att vindparken på den platsen inte går att förena med dessa hänsyn, inte för att den anser att riksintresset för energiproduktion väger lättare eller att dess klimatnytta är mindre. Det finns heller inget som tyder på att den svenska lagstiftningen skulle utgöra en "överimplementering" av EU-rätten eller att vår rättspraxis vid prövningen av vindkraft skiljer sig den som råder i andra länder. Vår förståelse av reglerna delas av de flesta medlemsstater och av EU-kommissionen. Vill man alltså reformera den här ordningen krävs ändringar i regelverket, vilket ju för artskyddet och urfolksrättigheterna ligger utanför och ovanför den nationella nivån. Det lämpliga i en sådan förändring av våra internationella förpliktelser kan givetvis diskuteras.

Det här är en bedömning som vi gör efter att ha studerat ett stort antal beslut och domar om tillstånd till vindkraft. Det är alltså fråga om en prognos utifrån en sedvanlig juridisk metod, nämligen att domstolarna kommer att döma i enlighet med regelverket som vi förstår det idag nationellt, EU-rättsligt och folkrättsligt. Det är också samma bedömning som görs i det juridiska underlaget till Energimyndighetens och Naturvårdsverkets Nationella strategi för en hållbar vindkraft¹⁴ som publicerades i början av året, där man skriver att det är svårt att se hur ett klimatförtydligande i portalparagrafen till miljöbalken "skulle få någon egentlig betydelse när det kommer till situationer då vindkraftsetableringar ska prövas mot andra intressen/lagregler där utrymme för att göra den typen av avvägningar saknas".¹⁴ Vi kan givetvis ha fel på så vis att rättsutvecklingen blir en annan, men det återstår att se. Det är dock rimligt att tro att om klimatnyttan ska få genomslag i prövningar av vindkraft kommer det att ske med tillämpning av det befintliga regelverket, t.ex. genom en mer generös användning av dispensregeln om "tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse" i artikel 16.1(c) i art- och habitatdirektivet (92/43). En sådan utveckling ser vi redan idag i t.ex. Nederländerna och Tyskland, men det är osäkert om den skulle hålla i en prövning vid EU-domstolen. Om så blir fallet, tror vi emellertid att regeln enbart kan tillämpas på det viset i undantagsfall och för mycket stora vindparker. Något allmänt undantag för artskyddet kan det knappast bli fråga om. Westander pekar vidare på ett uttalande av Försvarsmakten i en ny vägledning om vindkraft där myndigheten tillstår att det är det kan bli fråga om en avvägning av olika riksintressen.¹⁵ Argumentet är inte övertygande. Som vi skriver i rapporten får Försvarsmaktens intressen genomslag i prövningarna på två sätt. Till att börja med genom den materiella regeln i 3 kap. 10 § 1 st. sista meningen där det framgår att totalförsvarets riksintressen går framför alla

¹⁴ *Analys av juridiska förutsättningar för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Underlag till Nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad.* Energimyndigheten/Naturvårdsverket 2021-01-27, sid. 30; <http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/analys-av-juridiska-forutsattningar-for-en-hallbar-vindkraftsutbyggnad.pdf>

¹⁵ Försvarsmakten: PM – *Vägledning vindkraft*. Skrivelsen är odaterad utan dnr, avsändare anton.arnesson@mil.se. På direkt fråga angav avsändaren att den skickades till Naturvårdsverket och Energimyndigheten i september 2020; <http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/vagledning-om-forsvarsintressen-fran-forsvarsmakten.pdf>

andra. Dessutom genom den obligatoriska hänskjutningsregeln i 21 kap. 7 § 2 st. sista meningen som gör att domstolarna är tvungna att hänskjuta målet till regeringen när Försvarsmakten yrkar på detta. Och väl hos regeringen är det ingen tvekan om vem som bestämmer, något som bekräftas av såväl vår undersökning som Westanders: det är enstaka vindkraftverk som regeringen släppt fram trots Försvarsmaktens motstånd. Att sedan myndigheten gör allmänna uttalanden i en vägledning ändrar inte på detta faktum. Å andra sidan pågår ett aktivt samarbete mellan Försvarsmakten, Energimyndigheten och Naturvårdsverket för att proaktivt hitta möjligheter att etablera vindkraft i områden av betydelse för Försvaret och s.k. påverkansområden, men det har inte så mycket att göra med en klimatregel i 2-4 kap. MB. När det slutligen gäller rennärings- och samernas markrättigheter är det än svårare att förstå hur en klimatregel skulle kunna övertrumfa dessa folkrättsligt skyddade intressen. Här får gärna Svensk Vindenergi förklara hur organisationen tänker.

Slutord

Slutligen något om debatten som sådan. Från branschen har man länge argumenterat för att det måste bli lättare och snabbare att få tillstånd till vindkraft. Man lyfter fram att det är alldeles för stora hinder för dessa klimatviktiga investeringar, vilka kan undanröjas med förändringar i prövningen och genom att låta klimatnyttan få genomslag i avvägningen mot andra intressen. Samtidigt är det relativt tyst om två andra saker som också har stor betydelse för en rättvisande bild av vindkraftens utveckling i Sverige. Det första är att det finns en stor andel tillståndsgiven vindkraft där tillståndet aldrig har utnyttjats. Enligt dokumentet ”*Nulägesrapport – Vindkraftens förutsättningar*” som hör till den Nationella strategin för en hållbar vindkraft, fanns i oktober 2020 mer än 100 lagakraftvunna tillstånd till 3 254 vindkraftverk – motsvarande en elproduktion på 34 TWh årligen – som inte utnyttjats. Av dessa beräknas 44% att realiseras.¹⁶ Frågan om hur detta är förenligt med påståendet att det är för svårt att få tillstånd till vindkraft borde klargöras i debatten. Den andra saken som det talas tyst om är att det går bra för vindkraften, åtminstone på kort sikt. Av Energimyndighetens statistik från i april i år kan vi utläsa att under 2020 byggdes 357 vindkraftverk med 1,4 GW i installerad effekt. Vid slutet av året fanns 4 333 vindkraftverk som bidrog med ungefär 16 procent av Sveriges elproduktion under året, motsvarande 27,5 TWh.¹⁷ Enligt *Nulägesbeskrivningen* beräknas vindkraften stå för 45 TWh 2023.¹⁸ Utifrån de politiskt beslutade planeringsförutsättningar som gällt hittills är detta alltså en mycket god måluppfyllelse. Saken kommer emellertid i ett annat läge om regeringen bekräftar slutsatsen i den *Nationella strategin*, nämligen att det krävs årliga 80 TWh vindkraftsproducerad el på land plus 20 TWh till havs för att uppnå 100 procents förnybar elproduktion 2040.¹⁹ För att möta den målsättningen räcker det knappast med att skruva i tillståndssystemet för att kunna möta konflikterna med lokalt motstånd mot vindkraft, artskydd, rennärings- och försvar, utan då krävs helt nya planeringsinstrument. Men den diskussion får tas i ett annat sammanhang.

¹⁶ *Nulägesbeskrivning – Vindkraftens förutsättningar. Underlag till Nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad.* Energimyndigheten/Naturvårdsverket 2021-01-27, sid. 15f; <https://energimyndigheten.a-w2m.se/Home.mvc?ResourceId=183601>

¹⁷ Energimyndigheten (2021-04-22): *Ny statistik över installerad vindkraft 2020*; <http://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2021/ny-statistik-over-installerad-vindkraft-2020/>

¹⁸ *Nulägesbeskrivningen* sid. 5.

¹⁹ *Nationell strategi för hållbar vindkraft.* Energimyndigheten rapport ER 2021:2 framtagen i samarbete med Naturvårdsverket. Statens Energimyndighet januari 2021; http://www.energimyndigheten.se/globalassets/forn-ybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/er-2021_02.pdf